

ex althæa, malva, verbasco, lini feminibus aut cydoncorum, & similibus mucilaginosi, optime parari poterunt. Mollissima unguenta, ut populeum, rosaceum &c. ad eisdem usus adhibentur; una adduntur anodyna his, ut molestus dolor in lo-

§. 604. **A** Cre irritans interne hærens, (ut inflammationis, suppurationis, gangrænae, sphaçeli, cancri, ossis, ichoris, puris, lymphæ acris, & stagnantis acrimonia) tolli, vel corrigi debet juxta leges ante datas in historia horum morborum præmissa. Si acre Epidemicum, vel venenatum, corpore receptum, vitam irritat, id ex lege epidemicis præscripta tractari debet (1407. ad 1412.)

Ubi autem acre irritans interne hæret, difficilius cura est; cum nec sensus pateat locus affectus, neque topica remedia applicari possint semper sic, ut integris suis viribus ad locum affectum perveniant; interim tamen ad curam talium febrium acris illius, interne hærentis, ablutio absolute requiritur; unde apparet majoris in his curandis difficultatis ratio. Præcipuæ jam species hujus mali recensentur.

Inflammationis. Febrim hujus individuum comitem esse, in Commentariis §. 538. vidimus. Et dum in vasa tenerrima, immeabili liquido infarsa, impetus a tergo urgentis liquidi agit, fit distractio fibrillarum nervearum; unde dolor, destructio cohesionis tandem; & reliqua fere omnia, quæ ab acris externe applicatis fieri observamus. Non ergo in eo erravit multum *Helmontius* (vide Commentaria §. 396. Num. 2.), quod pleuritidem consideravit tanquam spinam intercostalibus locis infixam, illiusque evulsionem abolere hujus morbi curam dixerit: sed illa spina non erat acidum hostile, ut credidit, sed inflammatorium densum, minimarum arteriolarum angustis impactum, quod frustra specificis suis tollere conabatur. Non potest autem tolli febris ab inflammatione nata, nisi hæc resolvi possit: dum enim in suppurationem vel gangrænam abit, febris manet, imo & augetur. Hinc pessime decepti fuerunt, qui in acutis inflammatoriis morbis cortice Peruviano febrim profligare tentabant: nam licet posset sic suffocari febris impetus, manens idem stimulus febrim renovaret illico. Sola ergo cura inflammationis, quæ resolvendo fit, tales febres sanat; quæ iterum in febribus intermittentibus curandis, nimis debilitando corpus pessime nocet.

Suppurationis. In Commentariis §. 387. vidimus, febrim, dolorem, & reliqua inflammationis symptomata augeri, dum illa, resolvi non potens, transit in suppurationem. Quamvis autem, ut ibidem ex *Hippocrate* dictum fuit, omnia hæc pejora sint, dum pus fit, quam ubi jam factum est; tamen pus illud in loco corporis interno collectum, nisi evacuari possit, attenuatur, acre fit, putrescit, vicina inflammat, erodit, venularum erosio oculis absorbetur, sanguinem inquinat, & pessimas febres accendit (vide §. 406.), nunquam curabiles, nisi scomes ille purulentus mundari & sanari possit. In phthisicis, quibus pulmo lenta suppuratione tabescit, continua febricula adest; quotidie sæpe, dum novus chylus majori copia una cum sanguine per pulmonem pellitur, exacerbata: illam febrim de intermittenti genere esse ideo voluerunt quidam, & corticis Peruviani vires experiebantur; sed pessimo semper cum successu, quia, manente fomine purulento, suffocabatur febrilis motus, per quem debebat expediti collectum pus; unde summa anxietas, & aliquando mors ipsa sequebantur. Tota

co obtundatur. Simul & per fomenta hæc laxantur omnia, sicque disponuntur optime, ut si quid applicati acris adhuc in loco remanserit, facillime expelli possit. Formulæ horum remediorum in materia Medica Auctoris ad hunc numerum habentur.

enim curatio talis mali est, ut detergeatur & eluatur quasi illud purulentum, & deinde purus locus, vulneris instar, consolidetur. Sæpe tamen extra potestatem artis est efficere illud, quod indicatio curatoria jubet; dum optima illa ex radicibus chinæ, zarzæperillæ, scorzonæ, agrimonia, betonica &c. decocta, majori copia potata, ferre nequeunt ægri, quin disfluant sudoribus nimis, cum ingenti & subita virium jactura; vel & aliquando per alvum cum impetu ruant omnia æquali cum discrimine. Nisi enim vires fatis valida fuerint, non possunt tantam copiam horum decoctorum assumere, retinere, & movere per omnia; unde quotidie in hoc loco pus renascitur, & accumulatur, nisi expectoretur; augetur febris, tandemque confuso corpore pereunt exsucca & tabidi.

Gangrænae, Sphaçeli, &c. Si enim blandum pus soita mora & calore loci, quo continetur, corrumpi, & resorptum venis pessimas febres accendere possit, longe magis illud metuendum erit a tabo gangrænosæ, & putrilagine partium sphaçelo corruptarum. Accedit, quod nunquam gangræna vel sphaçeli separatio obtineri possit, nisi vicini margines vivi inflammentur, & dein suppuratione nata mortuum a vivo separatur; unde iterum febris nascitur. Quanta mala a cancroso ichore oriuntur, & quam enormes dolores, & febres, dum vivæ partes sensum eroduntur, antea dictum fuit: uti etiam quænam mala ossium corruptelam, & imprimis medullæ his contentæ pessimam putredinem, sequantur, pariter explicatum fuit. Si ergo febres oriuntur ab acris irritante per hæc mala productæ, patet facile, harum curam pendere ab illorum morborum curatione, de qua in singulorum historia actum fuit.

Lymphæ acris & stagnantis acrimonia. Accumulatur sæpe, uti postea in capitulo de Hydropre pluribus dicitur, in cavis corporis majoribus, aut minoribus lymphæ, quæ primo mitis, solo pondere & compressione partium, quibus adjacet, molesta est. Mora autem diuturniori sensim corrumpitur, putrescit, & acris fit, cava, quibus continetur, erodit & inflammat; atque partim ab hac causa, partim a resorpto per venas bibulas putrido ichore, pessima febris nascitur; & quidem calidissima, quamvis exsita natura frigidus morbus hydrops sit. Curatio talis febris requirit expulsiorem lymphæ acris & stagnantis, vel correctionem putredinis jam natæ, & impedimentum futuræ. Unde simul patet, amara, lixiviosa, aromata acerrima &c. quæ incipienti hydropi adeo profunt, pessime nocere, ubi stagnans lymphæ jam putrescere incepit.

Si acre Epidemicum &c. Variæ illæ species acrimonia modo recensitæ, quæ stimulo suo febrim facere valent, ad cognitam acrimoniae classim reduci possunt, & habentur efficacissima ad hæc in arte remedia. Verum longe difficilius cognoscuntur febres

febres, & curantur, quæ acri Epidemico, vel venenato, originem debent. Quamvis enim subtilitate sua hæc omnes sæpe sensus fugiant, & solis tantum pessimis effectibus in corpore humano se prodant, quia tamen efficacissimo stimulo vitam irritant, ideo acris solent vocari, quamvis non facile ad ullam cognitam acrimoniae classim reduci posse videantur. Unicum, quod ars habet in his curandis (nisi specificæ horum antidoti cognitæ fuerint) est, ut sedula observatione discat, quibus modis irritata per

§. 605. **A** Cre irritans in ipsa liquida inductum usu sex rerum non naturalium tolli, vel corrigi potest, & debet pro sua indole varia cognita, variis auxiliis.

Solent Medici in morborum causis præcæteris indagandis, ut memoriæ succurrant, & ordine procedere possint, illas reducere ad classes quasdam, sub titulo rerum non naturalium; quia nempe usu, vel abusu, bonæ naturales, aut malæ conaturales fieri possunt (b). Plerumque autem res non naturales sex numeris comprehendi solent, nempe: aer, cibus, potus: Motus, quies: Animi affectus: Retenta, excreta: Somnus, vigilia. Omnia autem hæc seorsim percurrere inquirunt, an febris in ægro præsens ab una vel pluribus causis talibus pendeat; & deinde, hoc cognito, facile

α. A motu nimio; quiete corporis & animi, humectantibus, diluentibus, blandis lenientibus.

A motu nimio corporis acutas & lethales febres nasci posse in Commentariis §. 586. v. vidimus. Et, si considerentur illa, quæ per motum nimium in corpore fiunt, patet ratio; quare remedia, hoc numero recensita, sola profunt. Motu enim corporis valido velocitas in omnibus humoribus augetur: nam muscularis agentibus venosi sanguinis motus versus cor acceleratur: hinc augetur una ex causis cordis motum facientibus, & quidem efficacissima; cum per illam etiam in cadavere cordis motus resuscitari possit; uti antea vidimus in Commentariis §. 574. Venis autem depletis, arteriæ facilius suos humores per ultimas angustias in venas jam minus resistentes propellunt, adeoque augetur per omnia vasa circulationis velocitas. Verum hoc fieri nequit, quin eodem temporis spatio organis secretoriis applicetur major humorum quantitas: hinc liquidissima sanguinis pars diffatur, & præcipue per sudores; residuum inspissatur, & majori actione vasorum in fluida contenta, & horum reactione in vasa, sanguis densitatem inflammatoriam acquirit. Accedit, quod valido hoc attritu inter solida & fluida, & calore indurato, omnes humores in majorem acrimoniam tendant, salesque & olea sanguinis volatiliora & acriora fiant (vide §. 100.). Hoc & docet urina post validos corporis motus reddita, quæ ruberrima, acris, stranguiosa & fortiter olens invenitur. Primum ergo, quod hic requiritur, est, ut *Quiete corporis & animi* sopiatur nimius motus: frustra enim speratur curatio, si causa, quæ morbum fecit, pergat agere. Unde monuit *Hippocrates* (i); *In omni corporis motu, quum id laborare coeperit, quies statim lassitudinem levat.* Imo videmus sponte sua nimis motibus fatigatos quieti se dare, dum sæpe ob nimiam lassitudinem cibum averfantur. Unde *Celsus* (k) dixit: *Si quando tamen insuetus aliquis labora-*

Tom. II.

(b) Herin. Boeth. Instit. Medico. §. 745. (i) Aphor. 48. Sect. II. Charact. Tom. IX. p. 86.

(k) Lib. I. c. 3. p. 27. (l) Ibidem. p. 27.

hos stimulos vita utatur, ut illos inertes reddat, vel expellat de corpore; & deinde hæc natura salutaria molimina imitetur. Nihil enim in his a priori novimus, sed omnes indicationes curatoria a cognita morbi historia in toto suo progressu pendet. Quænam autem in similibus morborum indagatione observanda sint, & qua norma latens horum indoles detegi possit, postea explicabitur, quando peculiari capitulo de morbis Epidemicis agendum erit.

determinatur, quænam remedia convenient ad curandam febrim, cujus causa sic intellecta fuit. In febribus enim, abusu sex rerum non naturalium natis, multum professe potest peritus Medicus; cum e contra in illis, quæ a stimulo Epidemico, aut venenato, fiunt, sæpe spectatorem agere cogatur, donec attenta observatione morbi genium & decursum, & naturæ varia molimina didicerit; quia stimuli talis indolem tantum per effectus in corpore ægrotante natos cognoscere potest. Unde meretur rei dignitas & utilitas, ut per singula capita curatio febrim, ab his causis natarum, expendatur.

vit, aut multo magis plus, quam solet, etiam is, qui assuevit, huic jejuno dormiendum est: multo magis, si etiam os amarum est, vel oculi caligant, aut venter perturbatur. Tum enim non dormiendum tantummodo jejuno est, sed etiam in posterum diem ita permanendum, nisi cito quies id sustulit.

Mala autem hæc imprimis contingunt, dum per nimios motus bilis acrior, & majori copia circa præcordia fluctuat: atque ex his saltem apparet, quod quies primum remedium sit; quod post nimios motus adhibendum est. Ideo paulo post in eodem Capite (l) dixit: *Post iter, primum sedile, dein unctio &c.* Cum autem animi motus longe plus incitare possint circulationis velocitatem, quam motus corporis (vide §. 586. lit. v.), patet ratio, quare una animi quies requiratur summopere. Verum quia per nimium motum vasorum ad initia amplitudo augetur (vide §. 100.); adeoque errore loci liquida crassiora ingrediuntur vasa tenuiora; quiete hoc malum tollitur: dum enim minor impetus a tergo urget, contracta propria vi vasa crassiores moleculas ingressas repellent in majores truncos, sicque solvetur obstructio ab hac causa facta. Ad oculum hoc apparet in illis, qui a valido cursu toto corpore rubent, sanguine minora vascula ingresso; simulac enim per aliquod tempus quieverunt, rubedo illa minuitur, & tandem naturalis corpori redit color.

Videndum jam, quænam requirantur, ut restituantur illa, quæ nimio motu perierant de corpore, & emendentur illa vitia, quæ inde facta fuerunt: illud autem fit *Humectantibus*. Nimio enim corporis motus liquidissima pars humorum dissipatur; unde residua exsiccatio sequitur necessario; ideo omnia quæ humectant, optime tunc conducunt; tam interne sumta, quam externe superficiei corporis applicata. Hinc illos, qui ob lassitudinem febricitabant,

P 3

bant, pinguibus molliter perfricandos iussit, & balneum duci voluit *Egineta* (m): Et *Trallianus* (n) omnia illa facienda monuit, quæ humiditatem potius augere, quam illam ex corpore auferre possunt. Unde lenem solam frictionem commendavit (valide enim motum auget) & ut totum corpus hydræleo perungeretur, ac deinde calido balneo foveretur. Similia & *Celsus* (o) habet.

Diluentibus. Quid diluentia sint, & quomodo agant in Commentariis §. 132. & 134. dictum fuit. Per motum autem nimium, uti modo dictum fuit, & liquidissima dissipantur, & majori actione vasorum in liquida compinguntur sanguinis moleculæ & immeabiles redduntur; adeoque utroque effectu conveniunt diluentia, quatenus & reddunt perditum, & interpositione suarum partium moleculas sanguinis a contactu & cohesionem mutua impediunt. Omnium autem optime agunt diluentia, si calida fuerint (vide §. 134.) & frigida, five potata, five externe æstuanti corpori post motum nimium applicata, nocerent pessime; uti in Com-

2. A nimio calore aeris; temperando illum exhalatione frigida, maxime plantis nonnullis, huic propriis negotio; potu aquæ subacidæ leviter nitrosæ, cum vini subaciduli pauxillo; cibo subacido; medicamentis vero similibus.

Nimio aeris calore liquidissimam sanguinis partem dissipari novimus, & exsicari vascula. Experiuntur hoc omnes, qui æstivis fervoribus, per loca sabulosa imprimis, iter faciunt: nares enim, oculi, os internum & fauces his aridissima fiunt, adeoque similia mala fere expectanda sunt, quæ nimium corporis motum sequuntur. Verum celerrima degeneratio in pessimam putredinem in magno calore observatur. Pulcherrimis experimentis hoc evicit *Celeberrimus Boerhaavius* (q), dum viva & sanissima animalia detineri curavit in loco tam calido, ut quadraginta octo gradibus calorem pueri fani superaret. Apparuit tunc, spatio viginti & octo circiter minutorum horæ sanissimum animal adeo computruisse, ut nemo intolerabilem mephitim ferre potuerit, imo horrendus ille foetor sortem, & duris affuetum laboribus hominem, in mortis præsentissimum periculum illico præcipitavit. Verum quidem est aeris calorem, nequidem summis æstatis fervoribus, nunquam ad hanc intensitatem ascendere: interim tamen satis inde constat, quantum aeris calor putredini saveat. Sic & novimus, æstivo tempore mactatorum animalium carnes corrupti citissime.

Curatio ergo acrimoniæ, ab hac causa nata, obtinebitur, si causa tollatur, & corrigatur illa, quæ in corpore mutata sunt per nimium aeris calorem. Illud autem fiet.

Temperando illum exhalatione frigida. Periculosissimum foret æstuanti aeris calore corpori subitum frigus applicare; nihil enim magis nocet, quam calor & frigoris repentina vicissitudo. Hinc dum æstivo tempore, post summum aeris calorem, tonitru & pluvie validissima una cum grandine (ut sæpe fit) aerem subito refrigerant, pleuritides, angina, & similes morbi inflammatorii toties incautos homines opprimunt. Vidi miserum hominem, qui, fervidissimum aeris calorem ut vitaret, per bithorium in profunda cella manserat, delectatus prout hoc, sed subdolo refrigerio: semianimis fere inde educebatur, & toto corpore obriguerat, &

amentariis §. 118. demonstratum fuit. Idem sollicitè monuit *Celsus* (p), dicens: *Illud quoque nosse oportet, quod ex labore sudanti frigida potio perniciosissima est: atque etiam, cum sudor remisit, itinere fatigatis inutilis.*

Blandis lenientibus. Cum enim per motum nimium olea & sales sanguinis acriora & volatiliora reddantur, blanda demulcentia, quæ omnem acrimoniam obtundunt, summi usus erunt; & imprimis talia, quæ ex sua indole omni putredini simul resistunt: qualia sunt omnia farinosa. Hinc decoctum avenæ, hordei, serum lactis, hydrogala, & similia in his casibus adeo profunt.

Omnibus his gravissimi sæpe morbi inflammatorii, qui nimios corporis motus sequi solent, præcaventur. Unde & in Asia itinere fatigatos hospites balneo excipiunt; deinde tepidos potus affatim præbent; tandem cibos, ex folis fere cerealibus & fructibus horæis paratos; atque postea blandus somnus optime reficit.

postea savissimis pertinacissimi Rheumatismi doloribus imprudentiæ poenas luit: a quibus difficillime, & post multos menses, tandem evasit. Requiritur ergo quam maxime, ut sensim & per gradus temperetur nimius aeris fervor: hoc autem in potestate Medici est. Gelida enim aqua, ex profundo puteo imprimis hausta, in pavimentum & ad parietes respersa, gratum & tutum aeris refrigerium conciliat. Cum autem sale marino, ammoniaco, nitro aquæ additis pro lubitu fere frigida aquæ augere possimus (illi sales enim illo tempore, quo solvuntur in aqua, frigus faciunt), uti ex Chemicis constat; patet, nimium calorem aeris pulcherrime sic temperari posse.

Maxime plantis nonnullis, huic propriis negotio. Demonstravit accuratissimis experimentis *Celeberrimus Hales* (r), plantas incredibilem aquæ copiam absorbere & exspirare iterum; optimum ergo erit, hoc artificio aquam per aerem dispergere: dum verb. grat. abscissi salicis rami arenâ madidâ immerguntur. Sunt præterea plantæ nonnullæ, quæ una cum aqua exhalant amabilem fragrantiam, una cum grato refrigerio: florentis sambuci arboris rami huic usui pulcherrime conducunt; verum non omni æstatis tempore florent. Plures tamen aliæ plantæ his substitui possent, uti v. g. oxyacantha, ulmaria, rosæ &c. quæ simili fragrantia pollent. Sic non tantum aeris nimius calor temperatur, sed & dum talis aer, humidus & frigidus culus redditus, inspiratur, & superficiem corporis omnem aluit undique, siccitas a nimio calore facta tollitur.

Potu aquæ subacidæ leviter nitrosæ. Nimio aeris calore omnia ad putredinem disponuntur: requiritur ergo talis potus, qui resistit putredini quam maxime. Acida autem hanc vim habent; ergo illa, magna copia aquæ diluta, ne stimulo suo nocent, si meraciore fuerint, huic scopo optime satisfaciunt. Additur nitri levis quantitas, quia & antipsepticum, & sanguinis inflammatoriæ spissitudinis attenuandæ, quæ hic metuitur, summum reme-

(m) L. I. c. 15. p. 18. versa. (n) L. XII. c. 1. p. 671. (o) Elem. Chem. T. I. p. 275. (p) Vegetable Staticks c. 1.

(q) L. I. c. 13. p. 25. (r) L. I. c. 3. p. 25.

remedium est. Simul aquæ larga copia, cum his ingesta, diluendo liquida, laxando vasa, prodest plurimum; dum & simul urinæ vehiculum præbet, per quam naturali lege sales & olea, jam acriora facta, de corpore eliminantur.

Cum vini subaciduli pauxillo. Inanis metus multorum animos obfedit, quo pessima quævis a vino in febribus meruunt, quia, calorem semper inde augeri, creditur. Vina meraca, imprimis largiori copia assumta, excalefacere certum est: verum eadem larga copia aquæ diluta vires languentes reficiunt; neque tamen nimio stimulo nocent. Imo longe gratus refrigerium percipiunt a vino magna copia aquæ diluto, quam a pura aqua potata. In febribus ardentibus *Hippocrates* (s) vinum Thasium vetus, viginti quinque partibus aquæ dilutum, exhiberi iussit. Acidula autem vina imprimis hic laudantur, quia omni putredini resistunt: sic enim aprinas carnes vino Rhenano immerfas servari incorruptas novimus. Accedit, quod a nimio aeris calore langueant homines; unde vini modica quantitas, aquæ mixta, huic languori optime succurrit; simulque aquam per omnia mobilem reddit. Contra Galenicis sui temporis Medicos, qui omnem vini usum in febribus damnabant, insurgens *Helmontius* hinc non sine ratione dixit: *Vinum autem peculiarem habet indicationem: non solum quia vires addit, quibus natura exosam materiam domat; verum insuper quod sit plausivum medicaminum conveniens. Est nimivum, qui vias novit, itineri accinctus, charus intimis, & admissus in penetralia* (t). Pro majori jam aut minori vini meracitate pluri vel pauciori aqua diluitur; sicque gratissimi potus parari possunt: dum v. g. decocti hordei quinque vel sex partibus una pars vini aciduli miscetur, parca copia nitri additur, & succus citri, ribesiorum, sambuci, vel eorum sæpe cum saccharo coctæ in his diluuntur: qualis formula in Materia Medica ad hunc numerum invenitur.

Cibo subacido, leviter demulcente, parum sasso. Ex hordeo, avena, oryza &c. meraciore decocta, vel & pultes, addito succo citri, aurantiorum, fructus horæi recentes, aciduli, ut cerasa, ribesia, fraga, poma acidula cocta, & dein similibus decoctis intrita, optima hic sunt & gratissima edulia. Lac ebutyratum, serum lactis cum similibus decoctum, summi pariter hic usus. Neque nocebit præcaram quantitatem salis addere: imprimis farinosi

3. A nimis humido aere: largo foco ex aromaticis resinosisque lignis; exhalatione aromatum.

Aerem semper humidum esse, & aquam in se continere, quantumvis etiam siccus appareat, docent illa corpora, quæ veri magnetes aquæ dici merentur, quia illam ex aere trahunt: talia sunt salia acida meracissima, uti oleum vitrioli rectificatissimum, sales alcalini siccissimi, sal marinus deprecipitatus &c. omnia enim hæc aeri æstivo, calido & sicco quamvis exposita, pondere augentur & distillant; potestque ex illis tunc igne expelli omne illud, quod ex aere sic attraxerant, & quod pro maxima parte mera tantum aqua est, ubi autem aqua in aere abundat, tunc nimis humidus dicitur: variam autem aeris humiditatem hygroscopia monstrant. Prout jam calor vel frigus aeris humiditatem comitantur, diverse mutationes in corpore humano fiunt. Frigidus enim & humidus aer ratione

illis, ne nimis sativo sapore displiceant; modo caveatur, ne tali copia misceatur cibus, ut stimuli instar motum augere possit. Condiendis tamen his succus citri vel aurantiorum sufficere possit, si quis suspectum haberet falis usum.

Medicamentis similibus. Aquosa enim hic conveniunt, quatenus laxant, diluunt, & diluendo omnem acrimoniam mitigant, simulque sudori & urinæ vehiculum præbent, ut nocitura eliminentur de corpore. Verum aqua sola citissime dilabitur per has vias, adeoque non satis humectat sicca ex nimio æstu corpora: hinc aquæ optime adduntur farinosa, quæ blandum lentorem aquæ conciliant, nutriunt; simulque, cum sponte sua acefiant, omni putredini resistunt. Cum autem, per calorem liquidissimis dissipatis, reliquæ sanguinis partes magis lentescant & in cohesionem tendant, ideo illis adduntur saponacea dissolventia; sed acida simul, vel saltem acefcentia: ut rob sambuci, ribesiorum, diamoron & similia plura, quorum satis magna varietas in officinis habetur. Cum autem semper obervetur, nimis caloribus bilis acrimoniam augeri, laudantur illa, quæ leni stimulo biliosam saburram ex primis viis abstergunt: ut tamarindi, crystalli, & cremor tartari, sal polychrestus &c. Si jam simul adit inflammatio topica, ob sanguinem fluidissimam parte orbatum & hinc immeabile hærentem in ultimis arteriarum angustis; omnia, quæ in cura inflammationis dicta fuerunt, adhibenda sunt: tunc imprimis nitrum, lapis prunellæ &c. laudantur, quorum vis antiphlogistica adeo nota est. *Hippocrates* utebatur imprimis oxymelle, mulsâ, hordei decocto, quæ certe optima sunt, quamvis simplicissima. Ex his jam variæ poterunt concinnari medicamentorum formulæ, quarum specimina quædam in Materia Medica ad hunc numerum habentur.

Si jam una cum calore aeris nimio motus corporis validus concurrat, pessimi & periculosissimi morbi oriuntur, uti toties contingit, quando milites summis æstatis fervoribus longa itinera facere coguntur: fere semper enim tunc febres castrenses, & putridissima quidem, grassari incipiunt; quibus idem victus & eadem remedia conveniunt. Salutaris hinc erat veterum mos, qui militibus postquam dabant, five acetum aqua dilutum, ut morbos hos caverent. Imo iusserunt aliquando belli duces, ut vinum in expeditione nemo biberet, sed aceto universi contenti forent (u).

(s) De Morbis L. 3. c. ult. p. 565. Chart. T. VIII. (t) Helmont. de Febrib. c. 12. N. 7. p. 771. (u) Nonnus de re cibaria L. IV. c. 15. p. 279.

accidisse illis omnibus, qui loca incolebant arboribus, & fruticibus obita (vv). Arborea enim & reliquæ plantæ incredibilem aquæ copiam exhalant; unde postea, incensis sylvis, dum humiditas illa tolleretur, licet maneret æque æstuosum clima, salubris prorsus redditus est aer.

Cum ergo hæc aeris humiditas adeo noxia sit, emendanda erit præcipue. Omnium autem certissimum ad hanc medium est ignis, quo omnia exsiccantur; & imprimis, si focus instruat lignis aromaticis & resinosis: uti sunt Guajacum, mastichinum, juniperinum, cedrinum &c. sic enim simul per aerem diffiatur acidum illud, optimum antisepticum, quod in his lignis una cum aromatica fragrantia latere Chemia docet. Cum autem pretiosa hæc ligna sint, quisquiliæ & ramenta ab operibus relicta his usibus fervire possent. Interim tamen vel solum lignum quercinum, quod vili satis pretio comparari potest, huic indicationi satisfacere

4. Ab aere acris putrefacientem; hunc emendando accenso nitro, pulvere pyrio, vapore acetici, sale prunis insperfo.

Per aerem intelligitur illud, quod nos ambit, fluidum tenuissimum, cujus gravitatem, elasticitatem, & reliquas proprietates generales pulcherrimis experimentis indagaverunt Physici. Verum in hoc aere innumera fluctuant, & quidem diversissima: quidquid enim ex vegetabilibus & animalibus vivis exhalat, quidquid ex mortuis putredine resolutis diffiatur, quidquid ex iisdem per ignem expellitur, per aerem se diffundit. Imo & ex fossilibus, sive sponte sua, sive per ignem productæ exhalationes, in aere hærent. Unde aer quasi chaos est, in quo hæc omnia fluctuant; adeoque ratione variorum corporum, quæ continet, mirabiles effectus producere valet, præsertim quia ubique invenitur præsens. Quid enim sine hoc fit tandem? aut a quomodo hic abest, aut cui non præsens est? Summam autem imprimis aer habet efficaciam in corpus humanum; dum una cum omnibus, quæ continet, non tantum illud externe ambit, sed omni tempore vitæ inspiratur, & per ventriculorum, & intestinorum defertur. Unde Hippocrates dixit: Corpora hominum & aliorum animalium triplici alimento nutriuntur: illis autem alimentis hæc sunt nomina; sibi, potus, spiritus. Ac spiritus quidem, qui in corporibus insuat, sicut nominantur, qui vero extra corpora, aer. Ille autem maximus in omnibus, quæ accidunt, auctor est &c. Hinc ab omni tempore morborum, imprimis, qui populariter grassantur, causam in eo reperiunt, sive ambiente nos aere, quæ fuerunt Medici, quia eundem spiritum omnes attrahunt, & simili corpori spiritu similiter permixta similes oriuntur febres.

Latens autem illud malignum in aere tantum per suos effectus cognoscitur, neque poterit facile ad cognitam quandam acrimoniam speciem reduci. Aer autem aer talis dicitur, quia per illum stimuli communicantur corpori humano, per quos humores violentissime moventur; & acutissima febres incenduntur, simulque fere semper tunc adeit ingens propensio in putredinem sæpe summam & subitanam; & ob hanc causam talis aer putrefaciens vocatur. Volverunt multi limitatius hanc aeris malignitatem definire: sed, ut videtur, minus feliciter. Sic, dum observatum fuit, post conflictus bellicos a pessima mephiti cadaverum malignos morbos

(vv) Boerh. Elem. chem. T. I. p. 620. (a) Hippoc. ibid.
(e) Ad vocabulum ἰαχὴ & ἰσχυρὰ ματαίσι.

re posset. In magno calore aeris focum accendere absonum videbitur, sed si sub largo & patenti camino hoc fiat, non adeo augebitur calor, & interim diffiabitur pulcherrime nimia aeris humiditas.

Aromatum autem exhalationes, quamvis proprie loquendo nimiam humiditatem aeris non minuant, cavent tamen vel emendant plurima mala, quæ a nimia aeris humiditate ut causa oriuntur. Nimiam enim laxitatem roborans vis aromatum tollit; simulque omni putredini efficacissime resistit. Notum sic est, abrotanum, absinthium, scordium, rutam, salviam, & similes herbas, cadaveribus adspersas putredinem cohibere; sphacelo aut gangræna corruptas partes his condiri posse sic, ut non serpent hæc mala. Ad hos usus accensit thuris, mastiches, olibani &c. thymiana adhiberi solet; vel fragrantissimis aromatibus in pulverem redactis spargitur locus; qualis formula in Materia Medica ad hunc numerum habetur.

naci, dixerunt quidam, putridos halitus per aera dispersos similibus morborum semper causam esse. Verum illi, qui coria animalium ad varios usus parant: uti & qui gluten ex animalium partibus conficiunt, tota vita inquinatum putridis effluviis aerem inspirant, satis sani tamen. Arsenicum, pessimum omnibus animalibus venenum, cum per ignem volatile fieri viderent Chemici, arsenicales tales halitus per aera volitantes incusaverunt. Alii alia dixerunt, sed pariter tantum ex hypothesi, non ex rerum experimentis. Quis enim explicare potuit, quare pestis nunc in solos homines, nunc in aliud animalium genus grassetur tantum, licet hæc omnia eundem aerem inspirent? Contentus Hippocrates effectuum observatione, quamvis causas non intelligeret, sapienter dixit, postquam hanc difficultatem proposuerat: Corpus a corpore, natura a natura, alimentum ab alimento differt. Neque enim omnibus animalium generibus eadem sunt commoda aut incommoda, sed alia aliis conveniunt. Quum igitur aer huiusmodi inquinamentis plenus fuerit, quæ humane nature inimica sunt, tum homines egroscent. Quando vero alteri cuidam animalium generi aer incommodus fuerit, illud morbo laborat (a). Ingentiam hanc veterum simplicitatem proterve nimis riserunt nonnulli, dum ad occultas qualitates confugiabant: sed per has non tentaverunt explicare illa, quæ non intelligebant, sed incognitas causas, quarum effectus tamen observabant, hoc nomine vocaverunt.

Operæ pretium jam erit videre, quid Medicina invenerit, ut latentia hæc in aere venena vel destrueret, vel inertia redderet; vel sic muniret corpora humana, ut vel omnino non, vel minus saltem, ab his afficerentur. Dixerant Veteres Chemici, ignem esse rerum omnium mortem, cuncta per illum destrui, omnemque facultatem feminalem igne tolli posse. Ex remotissima antiquitate conservata monumenta docuerunt, quod igne solo tentaverint quondam destruere venenatum illud in aere latens. Habetur enim apud Suidam (b), quod Isachem Egyptianus, (qui diu ante Hippocratem vixit) in doloribus & morbis curandis summus fuerit artifex, & pestem grassantem extinxerit &c. quamobrem & sumptuose sepultus fuit. Postea autem, quando popularis mor-

bus grassabatur, ad huius sanum sacri scriba euntes, & ex sacris rite peractis ex ejus ara ignem accenderes, & pyras per urbem incendentes, & fetidi aeris corrupticem illum morbum exsiccentes & superantes, quod profecto maxime novitatis est, morbum illum igne extinxerunt. Idem de Acrono Medico qui etiam ante Hippocratem vixit, testatur Plutarchus (c) dicens: Etenim Medici adversus pestilentiales effectus professe censent multam flammam, utpote aerem attenuantem. Melius autem attenuat, si bene odorata ligna urantur, qualia sunt cypressi, & juniperi, & piceæ. Acronem vero Medicum Aëgenis tempore magna pestis gloriam sibi paravisse dicunt, jubentem ignem prope egrotantes accendi: juvit enim non paucos. Idem ab Hippocrate factum fuisse & Galenus (d), & Aetius (e), memoria reliquerunt. Addidit Galeus, quod non ex simplici materia ignes per totam urbem accendi iusserit Hippocrates, verum corollas & flores suavissimi odoris, & unguenta pinguisima & bene odorata addiderit, ut purum hoc modo redditum aerem homines respirarent. Cum autem humiditas aeris, adeo sæpe noxia, si calori jungatur (vide Num. 3.) hoc modo corrigatur; patet satis, pulchrum effectum ab hac methodo expectari posse. Sic observatum fuit in Ephemera illa Britannica, sive sudore Britannico dicto, fabros ferrarios & coquos se foco rutasse suo, atque incolumes ab hac lue mansisse (f).

Cum autem virus illud in aere hærens una cum illo moveatur, hinc aere per ventos moto illud diffiari potest, & de loco in locum moveri. Sic legitur (*), Empedoclem, obturato montis hiatu, unde gravis & insalubris in planitiem spirabat auster, pestem illa regione exclusisse. Et Varro, cum Coreyre esset exercitus ac classis, & omnes domus replerentur ægyptis ac funeribus, immisso fenestris novis aquilone, & obstructis pestilentibus, januaque permutata, ceteraque ejus generis diligentia suos comites, ac familiam, incolumes reduxit (g). Dum Apollo jam placatus peste liberare vellet Græcorum exercitum, ventum validum emisisse legitur apud Homerum (h). Plurima enim observata docuerunt, posse in aere hæere noxia & venenata corpora, quæ diu in eodem loco manent; motu tamen aeris solo, sive per ventos, sive per alias causas, dissipari possunt sic, ut non amplius noceant. Sic post Vesuvii montis incendia telluris in locis observatur atmosphæra venenata plerumque ad quandam altitudinem incumbere; atque illud malignum in eodem spatio manet satis diu, atque omnia animalia, imo & plantas, necat. Nullo interim fœtore vel alia qualitate sensibili fere distingui potest talis locus, nisi quod attento oculo quadam in aere undulatio appareat similis fere illi, quæ percipitur in aere circa carbonem ardentem: atque candelæ lumen huic atmosphærae impositum statim extinguatur. Unicum remedium est, ut moto aere per ventum, vel per explosa tormenta, dissipentur illæ exhalationes (i). Idem toties in profundis puteis fodiendis observatum fuit: unde cauti nunc operarii, candela immissa experiuntur prius, an aliquid maligni lateat; quod si hæc

extinguatur, missili tormento (granaet) vel simili modo quodam, dissipant venenata hæc effluvia, & postea tuto descendunt.

Præter bina hæc, aeris nempe lustrationem per ignem, validumque ejus per ventos motum, tentaverunt & corrigere vel iners reddere latens in aere venenum vaporibus quibusdam per aera dispersis. Specificæ horum venenorum antidoti forte in rerum natura sunt, sed hætenus incognita; cum ipsum illud venenatum in aere nulla qualitate sensibili cognoscatur, sed solis tantum fere affectibus manifestet. Illud interim verum esse videtur, quod hoc incognitum in aere hærens ad pessimam & subitam putredinem disponat omnia. In horrenda illa peste Atheniensium, quam Thucydides descripsit, statim in initio morbi pessime olebat ægrotantium anima. In horrendo Erisipelate, quod post austrinam humidam & mollem tempestatem epidemice grassabatur, vera putredine molles partes sic defluerunt, ut totum femur, tibia, & pes nudarentur; uti legitur apud Hippocratem (k). In dysenteris illis castrensibus sæces cadaver olent &c. unde ab omni ævo remedia quæ fuerunt in illis, quæ omni putredini resistere quam efficacissime; partim hæc spe, ut domaretur his septicum in aere fluctuans venenum; partim ut corpora humana his munita ab omni putredine essent quam alienissima. Hinc aromatum gratissimos halitus laudaverunt nonnulli; sed præ reliquis omnibus acida, quæ certissime omni putrido adversari constat.

Acetum hinc in patulis vasis igni expositum, & in vapores resolutum, summum hic remedium est. Nitrum, vel sal marinus, prunis ardentibus insperfa, solvuntur in vapores acidos mobilissimos, nunquam quiescentes, si meraci fuerint; uti Chemia docet. Unde statim quaquaverum diffunduntur, efficacissimi omnia putredinis domitores. Sulphur autem præter reliqua omnia & antiquissimo usu, & summa utilitate se commendavit. Non absque ratione mirati fuerunt summi in arte viri, in molli hoc & insipido corpore tam miras latere virtutes: pessima enim venena solo sulphure domantur. Arsenicum album, quo vix quid magis virulentum habetur, cum aqua parte sulphuris leni igne liquatum, sic enervatur, ut ad drachmam integram a canibus sine noxa devoretur. Antimonii regulus, cujus pauca grana robustissimum hominem sursum & deorsum cum diris sæpe anxietatibus movent, cum simili quantitate sulphuris fufus iners redditur. Argentum vivum cum sulphure diu tritum, vel fuso per ignem sulphuri intime unitum, summam, quam possidet, actuositatem perdit (l). Accensi sulphuris vapor omnem fermentationem præcavet, vel nasam jam suffocat, atque omni putredini quam maxime resistit. Dum Achilles poculum, ex quo nullus bibebat, & quo soli Jovi libabat, e-duxit ex arca, sulphure illud, depuravit prius (m) antequam uteretur (notum enim est, diu reclusum aerem sæpe quid maligni habere). Dum occisis procis ades Ulyssis cæde & sanguine manabant, antequam vestes mutare voluit, sulphure accen-

so do-

(*) In fine libri de Iride & Oriside Tom. II. p. 181.
(d) De Theriaca ad Pison. Lib. I. c. 16. Charter. Tom. XIII. p. 635.
(e) Lib. V. c. 64. p. 91. verfa.
(f) Joh. Cail Britanni De Ephem. Briton. p. 89.
(g) Plutarch. de Curiositate in Initio. Tom. II. p. 515. C. & adversus Calorem cæca sinem. Ibidem p. 1116. B.
(h) Scriptores rei rustice Varro Lib. I. c. 4. Tom. I. p. 251.
(i) Iliad. Lib. I. p. 21.
(j) De Cassera Histoire du Mont Vesuve p. 296. &c.
(k) Epidem. 1. Char. Tom. XI. p. 265.
(l) Freder. Hoffmanni Obser. Physico-chem. p. 277. 278.
(m) Homer. Lib. XVI. Iliad. p. 297.

so domum iustravit, atque illud malorum medelam vocavit.

Οἷσε δέμον γόνυ κακῶν ἄκος οἷσε δέ μοι πῦρ Ὀφρα δειλάσω μέγαρον (n).

Verum sulphuris accenti vapor hoc incommodi habet, quod, imprudenter haustus pulmonibus, suffocet, hincque fere omnia animalia necet. Ubi autem cum nitro miscetur, promptissime deflagrat, neque adeo suffocantem habitum fundit; unde patet pulveris pyrii pulcherrimus ad hunc scopum usus: ille enim, uti notum est, nitro, sulphure, & carbone constat; promptissime accenditur, & vapor inde fa-

5. Ab animi affectibus; hos sedando ratione, anodynis, opiatis.

Videantur illa, quæ in Commentariis §. 104. dicta fuerunt de efficacissimis remediis, quibus tolli vel sopiri poterunt animi affectus, a quibus nimia circulationis velocitas orta fuerat. Ex illis, quæ Sanctorius (p) de animi affectibus notavit, patet, quantæ mutationes in corpore etiam sanissimo per animi affectus fieri possint; monuitque egregius ille vir (q), *passiones animi non medicinis, sed alia passione contraria superari. Ira enim & spes auferunt vimorem, & letitia mœstiam.* Verum animi affectus non tantum nocent, quatenus ab illis absque alia causa prægressa febris excitatur, verum etiam copiosius disponunt, ut ab aliis morborum causis facilius

6. A cibus acibus acidis; id acre diluendo, demulcendo, absorbendo, immutando in falem compositum; aquosa, gelatinosa animalium, oleosa, cretacea, ostracodermata, lapides animalium, terræ pingues, sales alcalini fixi, volatiles, simplices, compositi, id efficiunt. Vid. (60. ad 69.)

Cibi acidi acres vel sunt jam tales, dum ingeruntur; vel blandæ quamvis indolis fuerint, dum ingerantur, ob vires permittentes in corpore minus efficaces, spontanea mutatione in hanc acrimoniam degenerant. Ab his autem acibus febres posse excitari, sive cibi, potus, condimenti, medicamenti vel veneni titulo ingesta fuerint, in Commentariis §. 586. n. dictum fuit. Cura autem perficitur

Diluendo; quod aqua sola, vel talibus, in quibus aqua prædominatur, obtineri poterit. Quantum autem a sola dilutione boni expectari possit ad acerrima etiam acida enervanda, memorabili exemplo docuit Sydenhamus (s). Miser homo, ex amore melancholicus, non modicam quantitatem mercurii sublimati corrosivi sumpserat; jamque per integram fere horam acerrimus hoc venenum in corpore hæserat, osque & labia valide intumescabant, atque summo ventriculi dolore cruciabatur. Accedens Sydenhamus iussit, ut ingentem aquæ tepidæ copiam fumeret, atque repeteret, simulac ventriculus ingestam aquam rejecisset, simul aquæ tepidæ copiam elysmate curavit injici. Vita jam avidissimus æger paruit statim, & majorem aquæ copiam bibit adhuc, quam iusserat Medicus; sicque intra paucas horas a præsentissimo mortis periculo liberatus fuit, nisi quod labia non statim detumescerent, atque os exulceratum maneret; quæ tamen mala per solam diætam lacteam post quadrimum evanuerunt. Patet hinc quantum diluentia etiam sola prodesse possint. Dum autem ob nimiam ventriculi & intestinorum debilitatem ingesta acescentia degenerant, diluentia nocent, quatenus labefactum harum partium robur

stus celerrime per omnia diffunditur; neque suffocet ille vapor, imo satis grati odoris est. Testatur Helmontius (o), quod viderit, in Cataracta Gandavensi integram legionem Neapolitanam peste perisse. Erat autem ibidem cohors Germanorum, quæ pulverem pyrio sua tinxerat indusia, ut lotrices, simulque pediculos excusarent. Horum si qui perirent, id præ dysenteria, non autem peste. Longe autem magis hic effectus ab accento pulvere pyrio expectandus videtur, cum & valida explosione aerem moveat efficacissime; simulque viva flamma late dispersa eundem lustret, sulphurisque & nitri acidis vaporibus, omni putredini adversissimis, profit quam maxime.

contrariis affectibus, varietate objectorum,

afficiatur. Diemerbroeckius in illis observationibus, quas de peste habuit, monet, sæpius summo terrore percussos illico peste correptos fuisse. Dumque sui ipsius vivendi modum enarrat, quo fretus audacissime peste correptos invisebat, ipse immunis manens, affirmat, quod omnes animi motus, quantum poterat, compeferet, atque inter mille mortes intrepidus viveret. Dum autem quandoque tristitia subreperet, quod in luctuosissima hac calamitate non poterat non fieri aliquando, vino ad hilaritatem sumpto mordaces curas diluebat, cum in communi luctu inevitabilis mœror nulla lætitia superari poterat (r).

adhuc minuunt, uti in Commentariis §. 66. dictum fuit.

Demulcendo, absorbendo &c. Quando de morbis spontaneis ab acido humore §. 60. ad 69. agebatur, explicati fuerunt varii illi modi, quibus acidum iners reddi potest, vel & in aliam naturam mutari. Hoc enim fit vel oleosis obvolvendo hæc acria; vel partes iisdem sic muniendo, ut acida in illas agere nequeant. Absorbentibus terrestribus omnibus acidum attrahitur, atque illis unitum iners manet, alcalinis salibus volatilibus, vel fixis, acida immutantur in falem, compositum dictum; quia ex alcali & acido simul unitis contrahit; qui semper blandus est, licet ex acido meracissimo & alcali sincero factus fuerit; uti patet in tartaro vitriolato. Gelatinosa animalium partes hic laudantur, ut v. g. gelatina cornu cervi, eboris, jura carni in teneram spissitudinem cocta; partim quia blando glutine suo demulcent, partim quia ex sua natura in alcali vergunt; oleosa obvolvendo sic profunt; uti & terræ pingues, quales sunt boli, terræ sigillatæ, quæ blanda unctuositate omnia acria demulcent. Cæterum terræ illæ acidum non absorbent, nec immutant; quantum enim videre potui, non effervescent; imo Chemica experimenta docuerunt, acidum in his terris latere (vide §. 88. Num. 5.). De omnibus reliquis illis antea dictum, simulque determinatum fuit, quod dosi & methodo dari debeant, ut tuto & efficaciter agant. Imprimis autem hæc omnia locum habent in tenella ætate, vel debilissimis hominibus, si acescentibus vixerint; in quibus sæpe febres ab acida acrimonia nascuntur; in reliquis autem febres natae raro huic causæ originem suam debent.

7. A cibus acibus salinis, eam acrimoniam diluendo per aquosa, tumque evacuando simul; demulcendo per lenta, oleosa, corrigendo per lixiviosa ex calce viva.

Sal marinus, vel & in aliis locis sal gemmæ simillimus salii marino, cibus admisceri solent, & ad saporis gratiam conciliandam, & sæpe etiam ad omnem corruptionem præcavendam: notum enim est, carnes & præces, legumina & alia multa, sale condiri & conservari. Sal autem marinus hanc dotem habet, ut sanguinem ingressus, cum illo per vasa motus, vix mutetur a viribus nostri corporis; sed per urinam exeat immutatus: unde in urina animalium, sale marino urentium, expulsis valido igne omnibus volatilibus, in fæce residua manet sal marinus (t). Unde patet, salis marini largiorem usum facere stimulos, quos corporis vires superare nequeunt, imo ne mutare quidem: adeoque non mirum, inde febres excitari. Raro quidem simul & semel tanta copia salis marini assumitur, ut validam febrem suo stimulo excitare valeat; verum illi, qui falsamentis nimis delectantur, vel qui aliorum ciborum penuria solis salis vivere debent, ut in navibus toties fit, ab hac causa in scorbutum, muriaticum dictum, & pessimas febres aliquando incidunt, dum quotidie ingesta salis copia, nec subacta corporis viribus, neque integre expulsa de corpore, in sanguine manet, atque oleosis & terrestribus sanguinis partibus se insinuans illis pertinacissime inhæret, adeoque perenni stimulo, neque debili facile, vitam irritat. Posse enim pinguibus irretiri salem marinum, docet lardum & carnes salitæ pinguiore; quæ si nimis salsa fuerint, non nisi longa maceratione, & quidem difficillime, sale orbari possunt.

Præcipuum remedium, ad febres ex hac causa natas, est dilutio per aquosa, quam sponte sua natura indicat; si enim quis nimis salsa comederit, paulo post nata ingens sitis facit copiosum potum assumi, per quem eluitur illud salum de sanguine, & per urinæ vias commodissime expellitur. Dum autem in longinquis navigationibus solis falsamentis fere vivunt classarii, & sæpe aquæ penuriam habent, vel putridam factam fastidiunt; manet nimia salis marini copia sanguini permixta, & postea difficillime elui poterit. Cum ergo tunc muriatica humorum acrimonia adsit, quæ pessimos sæpe dolores facit, una cum diluentibus proderunt lenta oleosa, quatenus omnem acrimoniam obvolvendo mitigant.

Ubi vero sal marinus oleosis & terrestribus sanguinis partibus intricatus diluentibus elui non potest, optimum tunc remedium, quod habetur, est lixivium calcis vivæ, quod paratur, affundendo calcis vivæ, imprimis ex saxis Leodiensibus paratæ, sextuplum vel octuplum aquæ; deinde decantatus liquor filtro depuratur. Quantum valet calx viva, ut sales oleis inquinati puri reddantur, noverunt

Chemici, qui sales volatiles alcalinos ex partibus animalium productos ab adherente oleo liberant, dum a calce viva illos sublimant, neque ulla arte melius illos depurare possunt. Verum constat etiam, calce viva lotio recentissimo injecta, statim exhalare vaporem, qui igneo quasi fulminis ictu nares ferit; & qui collectus vasis clausis lenissima destillatione liquidum dat acerrimum & volatile, odoris ignei & intolerabilis (u); unde non absque ratione suspectus habebatur lixivii calcis vivæ usus: si enim ab ejus usu similes ignei & volatillissimi spiritus nascerentur in corpore, brevi destruerentur tenerrima encephali & nervorum stamina. Boves, qui casu meracissimum calcis vivæ lixivium biberant, aliquo tempore postea mortuos esse, legitur (vv). Docuit tamen usus, non adeo funestum esse lixivii calcis vivæ usum, si prudenter exhibeatur. Egregius Medicus Buxlet, qui frequentissime & in variis morbis exhibuit hoc lixivium, testatur (x), quod non semper quidem responderint eventus magnificis promissis, quæ de hujus lixivii usu jactabantur; interim tamen non observaverit effectus malos inde secutos fuisse: notatque in Gallia minus profuisse ejus usum in iisdem morbis, quam quidem in Hollandia. Dedit autem juvenibus & robustis ægris novem uncias de die, lactis æquali copiam mistas; sic ut omni quadrihorio diei tertiam partem sumerent: profuisse autem dysenterico & astmatico testatur hoc remedium quotidie usurpatum; in dysenteria per octiduum, in asthma per mensem. Pluribus morbis idem hoc remedium applicuit; & hoc saltem e- jus concludi potest, non adeo periculosum esse ejus usum. Quibusdam tamen hoc lixivium utentibus appetitus omnino debebatur; & de ponderis molesti, ventriculum prementis, sensu conquerebantur; unde ejus usum per aliquot dies intermittere cogebantur. Memini me aliquoties ægris exhibuisse similem aquæ calcis quantitatem, absque ullo damno inde secuto. Interim tamen videtur semper suspectus esse hujus remedii usus in calidæ temperiei hominibus, vel & morbis calidis laborantibus; aut si putredinis quædam signa appareant, pituitosis frigidis, acido laborantibus satis profuturum videtur; & imprimis laudatur ad extricandos sales muriaticos fixiores in sanguine hærentes (y). Dum autem hoc calcis lixivium ægris exhibetur, urina quotidie examinanda est, si forte quædam putredinis signa in illa deprehendantur: cum enim per urinam sales aciores de sanguine eluantur, optime in illa detegi poterit, si quædam mutatio salibus sanguinis per lixivium calcis vivæ contigerit. Si autem tale quid apparuerit, ab ulteriori ejus usu abstinendum videtur.

8. A cibus acibus aromaticis calefacientibus; diluendo per aquosa; corrigendo per acida; resolvendo & detergendo per saponacea acida; demulcendo per blanda gelatinosa. Quum caleficientia acria huc spectent, & illa hinc intelliguntur.

Quibus optimum ciborum condimentum fames est, raro ab hac causa febricitant, verum illi, qui crapula & ingluvie languentem ventriculum habent, indigent his irritantem, ut aliquod comedere pos-

sint: hinc tanta apud magnates condimentorum varietas, quæ fere omnia acerrima aromata in se continent. Uti jam hæc omnia in languidis & frigidis morbis adeo profunt, dum motum augent & ma-

(n) Homer. Odiss. in fine Lib. XXII. p. 518. (o) Temulus Pestia in Capitulo, Hippocrates redivivus p. 888. (p) Ab Aphorismo 436. ad finem usque. (q) Aphor. 467. (r) Diemerbroeck de Peste Lib. II. c. 12. p. 247. (s) Epistola I. responsio. p. 104.

(t) H. Boerhaave Chem. Tom. II. pag. 313. & 316. (u) Idem ibidem pag. 315. (vv) Accadem. des Sciences Paris. 1700. Mem. pag. 358. (w) Ibidem pag. 167. 168. (x) Herm. Boer. Chem. Tom. II. pag. 319.